

Nad pučinom zadrhtao mjesec,
Iz oblaka diže sjetno čelo,
Tužno gleda prema onoj strani
Gdje do brijega drijema malo selo.
Drijema selo kao galeb bijeli
Na igalu zguriv se pod krila,
Ne hajuć jesu l' vali sjeli,
Da l' još huji olujine sila.
Zdrava minu Marija,
Svud je mirna krajina;
Poboja se mali Rade,
Lijep jedinac Jele mlade.
Skoči Rade preko puta,
Strinina se hvata skuta:
"Strino mila, strino slatka!
Maja mi je u grad pošla,
Maja nije natrag došla,
Strah je, strino, tvojeg Ratka;
Vidiš, vani noć je gusta,
Rade samcat - kuća pusta;
Noću idu vilenjaci
I vještice, vukodlaci:
Pusti, strino - ja se bojim -
Da pod krovom spavam tvojim."
I zadrijema mali Rade,
Lijep jedinac Jele mlade.

•

Nakraj sela stoji lipa stara,
Starija od ljudskog pametara,
A pod starom hladovitom lipom
Drven krst sa Isusovim kipom.
Naprot kipu čudna žena sjela,
Crnoj smrti posestrima bijela,
Zmijska kosa niz rame joj pada,
Čelik-zubi stištu se od jada,
Krvav mjesec oči su joj plamne,
A sred noći vijori se tamne

Bijela halja - gole kosti krijuć,
Crni vazduh bijelim bičem bijuć.
U raspelo gnjevnim okom gleda,
Vehle usne s bijesom joj se pjene,
Rad bi naprijed - ali krst joj ne da
Poć u selo - ali eto žene,
Mlade Jele, gdjeno ide žurna
Da je ponoć ne zastigne burna.
"Stani, Jelo!" - bijela prosi -
"U selo me odmah nosi,
Noć mi stazu zagalila,
Noga mi se utrudila!"
"Da te nosim čudna seko?"
Kroz strah vrati mlada Jela,
"Potrena sam bome cijela,
Naše selo nij' daleko,
Na kapljice, pa se napi',
Na mene se tad uštapi."
Al' sve življe bijela prosi:
"U selo me, Jelo, nosi!"
"Neću, kumo", Jela veli,
"Ma ni za svijet neću cijeli!"
"Nećeš? Znajder, ja sam ona
Grobarica svesiona
Koja ništi, hara, gazi
Što po mojoj niče stazi;
Kud mi noga stane,
Trenom život sane;
Carstva minu,
Sela ginu,
Dub se suši,
Svijet se ruši,
Svuda, svuda rastu grobi
Gdje se moja noga kobi.
Ako mariš živjet, Jelo,
Ponesi me sad u selo!"
"Strašna ženo, men' se mani!"
"Čuješ, Jelo, stani, stani!
Ja sam zator smrtne krvi,
Što god dirnem, sve se mrvī,
Vojska pada
Iznenada,
Ne od sablje, ne od strijele,

Neg' od mene - žene bijele.
Vodom plivam - burom srnem,
Zrakom letim - zemljom prhnem;
Usporedo
Sred postelje
Morim čedo,
Roditelje;
Morim popa i ratara,
Davim bokca, smaknem cara,
Ljudska kletva - moja žetva,
Moja radost - ljudska tuga,
Rasap svijeta - moje biće,
Smrt čovjeka - moje žiće,
Ja sam, Jelo - kuma kuga.
Ili gini il' me nosi!"
"Vražji rode, ma i tko si,
Ni za carsku svijetlu sreću
U selo te ponijet neću!"
Zdvojno Jela vrati kugi.
"Ti me nećeš, pa će drugi;
Ali čuj me, u svem selu
Štediti ću čeljad cijelu;
Žrtvu obrah si jedinu,
Glavu smrvih tvomu sinu.
Nuder, Jelo, ne prkosi,
U selo me brže nosi!
Sve će kuće smrt obredit,
Ali tvoju hoću štedit."
"Rade! Sinko!" majka vrisnu,
Zdvojno rukom srce stisnu.
"Rade! Sinko! Tebe gubit,
Tebe gubit i ne ljubiti,
Tebe da mi jedu crvi,
Slatka krvi moje krvi!
Tebe više da ne gledam!
Ne, ne, zlato! Ja te ne dam!"
"Nuder, hoš' li? Nemoj dugo!"
"Evo pleća! 'Ajd'mo, kugo!"
Čujder, čuj!
Tam' i tuj
Šušti selom bijela sjena,
Uz ulicu, niz ulicu,
Svaku dirnu kolibicu,

Tek bje jedna pošteđena.
Sjena hukne -
Srce pukne,
Sjena dahne -
Život sahne;
Pa kad muklo
Ponoć tuklo,
Svuda teško uzdisanje,
Svuda strašno umiranje;
Što god mrakom počinulo,
Nije zorom osvanulo.
Zaman zoveš i grobara,
Zaman popa i zvonara;
Od kuge je cijelo
Izginulo selo.
Jela? - Nju mi goni strava
Gdje kod kuće Rade spava.
Kuća sama,
Svud je tama.
"Rade!"
Glasa ne imade.
"Sinko!" vikne sad na vrati',
Al' joj jeka "sinko!" vrati.
Čučne, plaho prisluškiva
Da l' se dahom sin odziva.
Ništ' ne diše. Pali svijeću
Ne bi l' našla svoju sreću.
U komoru munjom hrli,
Ali praznu postelj grli.
"Rade! Ču li? Dođe maja,
Evo slatkog zagrljaja,
Sto cjelova,
Halja nova.
Rade, sinko, nevaljanče!
Što se skrivaš, moje ranče?"
Sve preleti, sve prekapa,
Sred dvorišta, kraj ognjišta,
Ali nigdje - nema ništa.
"Ha! Tu, gledaj, leži kapa!
Njeg'va kapa! - Ne budali!
Već te imam, tepče mali!
Ali čija usred puta
Ondje noga utisnuta?

To je njeg'va! Kamo? - Jao!
Od kuće je otišao!
Bože! Ljudi! - Draga kugo!
Dajte dijete, nemam drugo!
Rade! Rade! mili Rade - - "
Polumrtva na tle pade
Na koljena,
Bijedna žena.
Po zemlji se plaćuć vlači,
Sto cjelova žarkih tlači
Gdje su sinka stope male
Tuj u pijesku zaostale.
"Kleta kugo, kukavice!
Uzmi mene, varalice!
Sve ću, slatka kugo, dati,
Al' mi dijete - dijete vrati!"
Za ogradom stoji kuga,
Vjetar vije plašt joj bijeli,
U pol grožnje, u pol ruga
Strašna kuga majci veli:
"Šta me kuneš, ženo luda?
Kuću sam ti poštedita;
Zar je kuga kriva bila
Da van kuće sin vrluda?
Tam' kod strine ga zatekoh,
Pade on i pade strina;
Jelo, ti već nemaš sina!
Što ti rekoh, ne porekoh."
Na to smjesta
Kuga nesta.

•

Iz starinskih tad grobova
Proklijala čeljad nova,
Pomladi se malo selo,
Radi revno i veselo,
Na svih licih cvate sreća,
Ništ' se kuge već ne sjeća,
Samo gdje se bibavica
Na igalu grmeć pjeni
Stoji kuća samotnica,
Pusta stijena na toj stijeni.

Sve naoko vrijeme shara,
Kuće vrijeme ne ogriza.
Al' ne vidiš tu ni s bliza
Ni pješaka ni ribara.
Samo kada mjesec zasja,
Zlato sipljuć na to stijenje,
Iz valova gromoglasja
Čudna pjesma čudno stenje:
"Tko ste, Božji ljudi,
Kazano vam budi:
Ne želi nevolju
Susjedovu polju;
Njeg'vo poharano,
Tvoje razrovano;
Brata tko zagrebe,
Zakopao sebe.
To vam Jela veli.
Ah, vjerujte Jeli,
Pa molite Boga
Za jedinca moga,
Da mi da počinka
Kraj mojega sinka!"
Tude pjeva slijepa Jela,
Kraj postelje prazne čučī,
Kapu ljubi pjevajući.
Tako priča svijet iz sela.
Dom joj jošće dobe ove
Kuginom se kućom zove.